

Rammer for yrkesvaksinasjon av helsepersonell

Ellen Furuseth, Avdeling for smittevern og vaksine, FHI
Vaksinedagen 12. okt. 2020

Juridiske presiseringer fra Helsedirektoratet høsten 2019*

Oppdrag: å tydeliggjøre arbeidsgivers faglige krav og plikter ift vaksinasjon av helsepersonell

Utførelse: Oppdrag fra HOD til Hdir. Utført i samarbeid med Arbeidstilsynet og FHI

Formål: å øke vaksinasjonsdekningen for anbefalte vaksiner hos helsepersonell

Yrkesvaksinasjon - generelt

Vaksinasjon av arbeidstakere kan ha et eller flere formål:

1. Å redusere yrkesrelatert risiko for sykdom hos arbeidstakeren selv – direkte beskyttelse
2. Å hindre at arbeidstakere sprer smitte videre – indirekte beskyttelse.
3. Å redusere sykefravær, opprettholde beredskap og kapasitet.

Disse ulike begrunnelsene for vaksinasjon av ansatte reguleres av ulikt lovverk.

Vaksinasjon av helsepersonell

- hvorfor?

- Helsepersonell er mer utsatt for smittsomme sykdommer enn befolkningen generelt fordi de arbeider med mange pasienter med ulike infeksjoner
- Mange pasienter er alvorlig syke og/eller har et svekket immunforsvar. Disse vil være svært sårbare for infeksjoner.
- Opprettholde tilstrekkelig beredskap i helseinstitusjonene i situasjoner med større utbrudd av vaksineforebyggbare sykdommer.

Vaksinasjon av helsepersonell

- lovgrunnlag

Formål	Lovverk	Lovfortolker
Beskytte arbeidstaker (Ansattes rettigheter/ arbeidsgivers plikter)	<ul style="list-style-type: none"> • Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven), LOV-2005-06-17-62, § 1-6. • Forskrift om utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tilhørende tekniske krav (forskrift om utførelse av arbeid), FOR 2011-12-06 nr 1357, kapittel 6.	Arbeids-tilsynet
Hindre at ansatte* sprer smitte (pasienters rettigheter/ arbeidsgivers plikt til forsvarlighet/ verne pasientene mot smitte)	<ul style="list-style-type: none"> • Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven), LOV-2011-06-24-30, kapittel 4. • Lov om spesialisthelsetjenesten m.m. (spesialisthelsetjenesteloven), LOV-1999-07-02-6, § 2-2 • Lov om helsepersonell (helsepersonelloven), LOV-1999-07-02-64, § 4 og 16. • Forskrift om smittevern i helse- og omsorgstjenesten, FOR-2005-06-17-610, § 2-1 og 2-2.	Helse-direktoratet
Sikre ansattes personvernrettigheter	Bl.a. personopplysningsloven	Datatilsynet

Vaksinasjon for å redusere risiko for sykdom hos arbeidstaker – direkte beskyttelse

For å beskytte den ansatte skal arbeidsgiver:

- vurdere risikoen for smitte...
- ..og vurdere smittereduserende tiltak, som bl.a. vaksinasjon*.
- Skal sørge for at arbeidstakere tilbys vaksinasjon mot biologiske faktorer de kan bli eksponert for
- bør gi skriftlig tilbud om vaksinasjon og dokumentere at tilbudet er gitt
- skal dekke utgiftene ved vaksinasjon

*Forskrift om utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tilhørende tekniske krav (forskrift om utførelse av arbeid)

Vaksinasjon for å hindre at helsepersonell sprer smitte videre – indirekte beskyttelse

Krav til virksomheten/arbeidsgiver i helsetjenesten:

- Skal sikre forsvarlige helsetjenester, inkludert smitteforebyggende tiltak
- Skal sikre rutiner for å verne helsepersonell, ansatte og pasienter mot smitte
- Krav om infeksjonskontrollprogram som skal inneholde skriftlige retningslinjer for ulike smitteverntiltak. Vaksinasjon av ansatte med relevante vaksiner er et slikt tiltak.

Pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3, Forskrift om smittevern i helse- og omsorgstjenesten , helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1 og spesialisthelsetjenesteloven § 2-2 og helsepersonelloven § 16, Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring.

Arbeidsgivers faglige krav og plikter

1. Risikovurdering med ROS-metodikk

Aktuelle problemstillinger som arbeidsgiver bør vurdere:

- Sannsynlighet for smitte
- Sykdommens smittsomhet og alvorlighet
- Risiko for den ansatte? - Type arbeidsoppgaver (Invasive prosedyrer, type stell)?
- Risiko for pasientene og konsekvenser av å få smitte inn i avdelingen?
- Hvilke kompenserende smitteverntiltak finnes og hvor effektive er disse?
  - Finnes vaksine? Hvor effektiv er den/ hva er forventet risikoreduserende effekt av at helsepersonell vaksinerer seg? Bivirkninger? Hvor omfattende vaksinasjonsregime?
  - Andre smitteverntiltak? Hygienetiltak, bruk av beskyttelsesutstyr som munnbind eller åndedrettsvern?

2. Iverksette smittereduserende tiltak

Arbeidsgiver skal:

- Sikre gode smittevernrutiner i form av et skriftlig infeksjonskontrollprogram som etterleves i praksis*
- Iverksette relevante smittereduserende tiltak (ikke kun vaksinasjon!)
- Tilby arbeidstakere gratis vaksinasjon mot biologiske faktorer de kan bli eksponert for** (skriftlig tilbud og dokumentasjon i etterkant)

*Pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3, Forskrift om smittevern i helse- og omsorgstjenesten

**Forskrift om utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tilhørende tekniske krav (forskrift om utførelse av arbeid)

3. Oversikt over ansattes vaksinasjonsstatus

Arbeidsgiver må ha oversikt og kan spørre om vaksinasjonsstatus ved ansettelse og/eller i det løpende ansettelsesforholdet

- Men bare om det er et sterkt saklig behov, dvs nødvendig for å yte forsvarlig helsehjelp i den aktuelle jobben
- Det er frivillig å svare for arbeidssøker/arbeidstaker
- De som ikke ønsker å svare må anses som uvaksinerte. Dette kan diskvalifisere for visse type stillinger eller medføre omplassering
- Arbeidsgiver må be om samtykke til at informasjon om vaksinasjonsstatus lagres i personalsystem

4 Behandling og oppbevaring av opplysninger om vaksinasjonsstatus

Reguleres av EUs personvernforordning og personopplysningsloven:

- Samtykket fra den personen som opplysningene gjelder, gir lovlig rettsgrunnlag for behandling av opplysningene*
- Arbeidsgivers register over ansattes vaksinasjonsstatus er et personregister.
- Vaksinasjonsstatus = helseopplysninger (personsensitive opplysninger)
- Arbeidsgiver kan oppbevare og behandle slike opplysninger i personalsystem som tilfredsstillende gjeldende personvernkrav.

5. Holdninger og forventninger til vaksinasjon

Arbeidsgiver bør:

- Spørre om vaksinasjonsstatus og holdninger til relevante vaksiner ved ansettelse.
- Motivere og signalisere tydelige forventninger både ved ansettelse og ved årlig tilbud om influensavaksine og evt. andre vaksiner.

6. Tilgjengelighet av vaksine/vaksinasjon

Arbeidsgiver skal sørge for:

- god informasjon
- lett tilgjengelig vaksinetilbud
- gratis vaksinasjon

7. Styringsrett/omplassering

Risikovurdering og deretter forsvarlighetsvurdering - Må gjøres lokalt og baseres på konkrete arbeidsoppgaver og type pasienter:

1. Risikovurdering: hva er risikoen for- og konsekvensene av at en ansatt smitter sine pasienter?
2. Forsvarlighetsvurdering: er det forsvarlig at en ikke-immun ansatt som ikke vil vaksineres arbeider med sine «vanlige» pasienter? Hvis nei: vedkommende kan omplasseres eller bli nektet å utføre nærmere spesifiserte arbeidsoppgaver.

Ansattes faglige krav og plikter

Krav til helsepersonell

- Vaksinasjon er frivillig for den enkelte arbeidstaker
- Men helsepersonell skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra deres kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig*
  - Innebærer ansvar for å beskytte sine pasienter mot smitte med de ulike smitteverntiltak som finnes, hvor vaksinasjon er et av flere virkemidler
- Arbeidstaker har plikt til å medvirke i virksomhetens systematiske helse, miljø- og sikkerhetsarbeid**

Hvilke vaksiner?

Aktuelle vaksiner for helsepersonell

Vaksine mot	Helsevesen generelt	Ikke gjennomgått varicella	Arbeid m smittsom lungetuberkulose eller dyrkning av mykobakterier	Invasive prosedyrer + tilknyttet rengjøringspersonell	Personell ved mikrobiologiske laboratorier:
Influenza*					
Meslinger, kuma, rubella (MMR)					
Difteri, tetanus, kikhoste, polio					
Varicella					
Tuberkulose (BCG)					
Hepatitt B					
Andre smittsomme sykdommer**					

* Ansatte i helsevesenet med pasientkontakt

**Vaksineres mot agens de jobber med, etter arbeidsgivers risikovurdering

Hovedbudskap yrkesvaksinasjon av helsepersonell

- Kan ha flere formål: direkte og indirekte beskyttelse samt beredskap. Reguleres av ulikt lovverk
- Arbeidsgiver kan spørre ansatte og arbeidssøkere om vaksinasjonsstatus dersom det er et sterkt saklig behov, dvs nødvendig for å yte forsvarlig helsehjelp
- Ved ansattes samtykke kan slike opplysninger oppbevares i personalsystemet ihht gjeldende personvernlovgivning
- Det er frivillig for arbeidssøker/arbeidstaker å opplyse om vaksinasjonsstatus
- De som ikke ønsker å svare må anses som uvaksinerte. Dette kan diskvalifisere for visse type stillinger eller medføre omplassering
- Generelt bør helsepersonell være beskyttet mot influensa, meslinger/kusma/rubella, difteri/tetanus/kikhoste/polio og varicella

Les mer:

Vaksinasjon av helsepersonell, Veileder til lov og forskrift, Helsedirektoratet oktober 2019

<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/vaksinasjon-av-helsepersonell>

Kapittel om yrkesvaksinasjon i Vaksinasjonsveilederen, Folkehelseinstituttet

<https://www.fhi.no/nettpub/vaksinasjonsveilederen-for-helsepersonell/>